

Arhimandrit Ioanichie Bălan

PATERICUL MĂNĂSTIRILOR NEMȚENE

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

IOANICHIE BĂLAN, arhimandrit

Patericul mănăstirilor nemțene / arhimandrit Ioanichie Bălan. –
Ed. a 2-a, rev. - Iași : Doxologia, 2015

ISBN 978-606-666-434-9

281.95

Arhimandrit Ioanichie Bălan

PATERICUL
MĂNĂSTIRILOR NEMȚENE

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2015

Cuprins

MĂNĂSTIREA NEAMȚ – scurt istoric	11
Cuviosul Ieroschimonah Gherman	
– Primul egumen al Mănăstirii Neamț (1320-1362)	12
Cuviosul Ciprian Ieroschimonahul	
– Al doilea egumen al Mănăstirii Neamț († 1373)	13
Cuvioșii Sofronie, Pimen și Siluan (sec. XIV-XV)	14
Iosif Mușat – Primul mitropolit al Moldovei (1402-1415?)	15
Cuviosul Dometian Arhimandritul	
– Mare egumen al Mănăstirilor Neamț și Bistrița (1407 - cca 1415)	17
Cuviosul Macarie Ieromonahul	
– Ctitorul Mănăstirii Boiștea – Neamț (sec. XIV-XV)	19
Cuviosul Gavriil Uric – Scriitorul (sec. XIV-XV)	21
Un Sfânt român anonim (sec. XIV)	22
Cuviosul Siluan Ieroschimonahul	
– Mare egumen al Mănăstirii Neamț († 1448)	24
Mitropolitul Teoctist I al Moldovei și Sucevei (1452-1477)	26
Cuviosul Chiriac Sihastrul (sec. XV-XVI)	28
Mitropolitul Teoctist II al Moldovei și Sucevei († 1528)	29
Sfântul Episcop Pahomie al Romanului (de la Gledin) (1671-1724)	30
Arhimandritul Lazăr Ursu (sec. XVIII)	34
Episcopul Ioanichie al Romanului	
– Ctitorul Schitului Vovidenia (sec. XVIII)	35
Sfântul Paisie de la Neamț	
– Mare stareț al Mănăstirii Neamț (1722-1794)	36
Mitropolitul Iacob Stamati al Moldovei și Sucevei (1749-1803)	75
Monahul Gherontie Dascălu († 1812)	77
Schimonahul Isaac Dascălu († 1817)	78
Arhimandritul Ilarie – Stareț al Mănăstirii Neamț (1818-1823)	79
Cuviosul Zosima Pustnicul (sec. XVIII-XIX)	80
Arhimandritul Dometian	
– Stareț al Mănăstirii Neamț (1823-1834)	82
Ieroschimonahul Iosif Protopsaltul († 1840?)	84
Arhimandritul Neonil Buzilă	
– Mare stareț al Mănăstirii Neamț (1789-1853)	85
Pustnicul Gherasim, cel nebun pentru Hristos (sec. XIX)	94
Cuviosul Pahomie Pustnicul (sec. XIX)	95
Schimonahul Gordie Pustnicul († 1870)	97
Arhimandritul Teofan Cristea	
– Mănăstirea Noul Neamț (1810-1883)	98
Duhovnicul Ioasaf Apostoliu (1764-1883)	99

Ieroschimonahul Neofit Eliade († 1886)	101
Arhimandritul Timotei Ionescu	
- Stareț al Mănăstirii Neamț (1806-1887)	103
Arhimandritul Andronic Popovici	
- Mănăstirea Noul Neamț (1820-1893)	106
Ieroschimonahul Vasian Panaite	
- Egumen al Schitului Pocrov (1821-1903)	108
Cuviosul Dometie Monahul († 1905)	110
Arhimandritul Chiriac Nicolau (1839-1907)	111
Arhimandritul Calist Gheorghiu (1853-1923)	112
Monahul Iov Burlacu (1874-1941)	113
Arhidiaconul Varlaam Arghirescu	
- Mitropolia Moldovei și Sucevei (1863-1942)	116
Protosinghelul Iosif Crăciun (1864-1944)	118
Monahul Atanasie Păvălucă (1877-1955)	120
Schimonahul Gherasim Cârjă (1877-1957)	124
Sfântul Ioan Iacob Hozevitul de la Neamț (1913-1960)	127
Monahul Gudiil Avăcăriței (1892-1971)	136
Protosinghelul Ioachim Spătaru (1896-1976)	137
Monahul Gamaliil Păvăloiu (1899-1998)	138
MĂNĂSTIREA SECU – scurt istoric	140
Cuviosul Zosima Ieroschimonahul	
- Întemeietorul Mănăstirii Secu (sec. XVI)	141
Cuvioșii Sihastru Moise, Prohor, Veniamin, Spiridon, Chiriac, Visarion, Ștefan și Atanasie de pe valea Secului (sec. XVI)	142
Cuviosul Dosoftei Dascălu	
- Egumen în Schitul lui Zosima – Secu (1582-1606)	143
Mitropolitul Varlaam al Moldovei și Sucevei († 1657)	144
Cuvioșii Părinți din Mănăstirea Secu (uciși de turci în septembrie 1821)	153
Monahul Ioanichie Sturzu (1880-1943)	154
Protosinghelul Vichentie Mălău (1887-1945)	155
Protosinghelul Vasian Scripcă (1887-1956)	182
Monahul Damian Țăru (1892-1964)	183
Protosinghelul Antim Găină (1894-1974)	191
MĂNĂSTIREA SIHĂSTRIA – scurt istoric	196
Cuviosul Ioan Sihastrul – Valea Sihăstriei (sec. XVI)	197
Cuviosul Atanasie Ieroschimonahul (sec. XVII)	198
Sihaștrii Iosif, Partenie și Pavel cu ucenicii lor	
- Întemeietorii Mănăstirii Sihăstria (1655)	199
Cuviosul Pavel Sihastrul, Duhovnicul Sfintei Teodora de la Sihla (a doua jumătate a sec. XVII)	200
Cuviosul Varsanufie Sihastrul – Egumen al Schitului Sihăstria (sec. XVII-XVIII)	202

Pustnicii din Poiana Trapezei – Valea Sihăstriei (sec. XVII-XVIII)	203
Schimonahul Nicanor († 1844)	204
Ieroschimonahul Valerian (1790 - cca 1860)	204
Rasoforul Vasile Ilie (1902-1931)	205
Monahul Gherasim Ilie (1904-1933)	209
Monahul Ilarion Ionică († 1934)	212
Pustnicii Partenie și Gherasim († 1940)	214
Protosinghelul Ioanichie Moroi (1859-1944)	215
Monahul Galaction Ilie (1882-1946)	223
Monahul Ghervasie Gașpar (1925-1948)	226
Monahul Paisie Nichitencu (1892-1970)	228
Monahul Veniamin Iorga (1891-1976)	229
Protosinghelul Ioil Gheorghiu (1908-1986)	235
Ieroschimonahul Paisie Olaru (1897-1990)	247
Protosinghelul Ambrozie Dogaru (1923-1996)	263
Monahul Nicodim Costachi (1912-1998)	264
Arhimandritul Cleopa Ilie (1912-1998)	266
SCHITUL SIHLA – scurt istoric	288
Sfânta Teodora de la Sihla (sec. XVII-XVIII)	289
Cuviosul Elefterie Sihastrul (sec. XVII-XVIII)	294
Schimonahii Gherontie și Gherman	
– Pustnici în Munții Sihlei (sec. XVIII-XIX)	295
Ieroschimonahul Iona	
– Egumen al Schitului Sihla – Neamț (sec. XIX)	296
Ierodiaconul Cristofor Sihastrul (1930)	297
Schimonahia Isidora Pustnica († 1937)	299
Sfântul Ioan Episcopul cel Minunat (1918 - cca 1951)	301
Schimonahia Valentina Neacșu	
– Pustnică din Munții Sihlei (1886-1964)	306
MĂNĂSTIREA AGAPIA VECHĂ – scurt istoric	308
Cuviosul Agapie Sihastrul	
– Ctitorul Mănăstirii Agapia Veche (sec. XV)	309
Cuviosul Eufrosin Sihastrul	
– Sihăstria Agapia Veche (sec. XV-XVI)	310
Sihăstria din Muntele Scaunelor	
– Sihăstria Agapia Veche (sec. XV-XVI)	311
Cuvioșii Părinți Evloghie, Pimen, Misail, Vasile și Paisie	
(sec. XVI-XVII)	312
Sfântul Rafail de la Agapia (sec. XVI-XVII)	314
Sfântul Partenie de la Agapia († 1660)	315
Monahia Agafia Ilie (1876-1968)	316
Protosinghelul Eftimie Tănase (1884-1970).....	316
Protosinghelul Ghervasie Hulubariu (1888-1973)	317

MĂNĂSTIREA AGAPIA – scurt istoric	322
Cuvioasa Xenia Schimonahia (sec. XVIII-XIX)	323
Schimonahia Tavefta Ursache († 1883)	324
Monahia Maria Sturza († 1920)	326
Monahia Elisabeta Vlahuță (1850-1925)	327
Monahia Epraxia Demi (1832-1926)	328
Monahia Magdalena Tofan († 1947)	328
Protosinghelul Nicodim Măndiță (1889-1975)	330
Protosinghelul Teodul Varzare (1899-1981)	343
Monahia Eustohia Ciucanu (1929-1991)	344
MĂNĂSTIREA VĂRATEC – scurt istoric	346
Schimonahia Nazaria († 1814)	347
Cuviosul Iosif Pustnicul	
– Mare duhovnic al Mănăstirii Văratec († 1828)	348
Schimonahia Olimpiada	
– Fondatoare a Mănăstirii Văratec (1757-1842)	351
Monahia Eufrosina Lazu (1797-1888)	352
Moșul Gheorghe Lazăr (1846-1916)	353
Monahia Melitina Beu (1860-1938)	364
Monahia Epraxia Mălău (1890-1967)	365
Schimonahia Pelaghia Amilcar (1885-1981)	366
Protosinghelul Calinic Prisecaru (1906-1992)	367
MĂNĂSTIREA RĂZBOIENEI-NEAMȚ	371
Schimonahia Suzana Ștefănescu (1830-1925)	371
MĂNĂSTIREA HORAIȚA – scurt istoric	373
Cuviosul Calinic Pustnicul (sec. XIX)	374
Arhimandritul Irinarh Roseti	
– Mănăstirea Horaița și Muntele Tabor (1771-1859)	375
Arhimandritul Ermoghen Buhuș	
– al doilea ctitor al Mănăstirii Horaița († 1872?)	386
Arhimandritul Nectarie Banul	
– Muntele Tabor (1818 - cca 1900)	387
MĂNĂSTIREA BISTRIȚA – scurt istoric	389
Cuviosul Dometian Arhimandritul	
– Mare egumen al Mănăstirilor Neamț și Bistrița	
(1407 - cca 1415)	390
Arhimandritul Grigorie (1490-1500)	392
Protosinghelul Marchian Ciubotaru (1900-1993)	393
MĂNĂSTIREA BISERICANI – scurt istoric	395
Cuviosul Iosif de la Bisericani	
– Sihăstria Bisericani – Neamț (sec. XV)	396

Cuvioșii Simon, Metodie, Varnava, Petru, Averchie, Gherman, Pir și Grecu (?) (sec. XV)	398
Sfântul Chiriac de la Bisericiani († 1660)	399
MĂNĂSTIREA PÂNGĂRAȚI – scurt istoric	401
Sfântul Cuvios Simeon Sihastrul	
– Întemeietorul Mănăstirii Pângărați (sec. XV)	403
Sfântul Ieromonah Amfilohie	
– Primul egumen al Mănăstirii Pângărați († 1570)	403
Arhimandritul Varnava	
– Stareț al Mănăstirii Pângărați († 1872)	405
MUNTELE CEAHLĂU	408
Cuviosul Silvestru Sihastrul (sec. XV)	408
Cuviosul Peon Sihastrul (sec. XV-XVI)	409
Cuvioșii Vucol, Ghedeon și Gherman	
– Sihaștri de pe Muntele Ceahlău (sec. XVI-XVII)	410
Cuvioasa Casiana Schimonahia (sec. XVII)	411
Cuvioasa Sofia Schimonahia (sec. XVII)	412
MĂNĂSTIREA DURĂU – scurt istoric	414
Cuvioasa Melania Schimonahia – Sihăstria Durău (sec. XVII)	415
Cuviosul Simeon Sihastrul și ucenicii săi († 1704)	416
Cuvioșii Patapie și Nicandru (sec. XVII-XVIII)	418
Cuvioasa Mavra de la Ceahlău (sec. XVII-XVIII)	419
Monahul Silvestru Ailincăi († 1919)	421
MĂNĂSTIREA TAZLĂU – scurt istoric	423
Sfântul Chiriac de la Tazlău († 1660)	424
Cuviosul Onufrie Pustnicul	
– Sihăstria Mănăstirii Tazlău (sec. XVII)	425
Cuvioșii Silvestru, Iov și Agaton	
– Sihăstria Mănăstirii Tazlău (sec. XVII)	426
Arhimandritul Gherman Ionescu († 1885)	427
SCHITUL TARCĂU	429
Protosinghelul Nicodim Grosu	429
MĂNĂSTIREA ALMAȘ	430
Ieroschimonahul Nectarie (1835-1912)	430

MĂNĂSTIREA NEAMȚ

SCURT ISTORIC

Primele atestări documentare privind întemeierea Mănăstirii Neamț provin din prima jumătate a secolului al XIV-lea. De asemenea, tradiția locală confirmă că această mănăstire a fost întemeiată de câțiva monahi autohtoni, veniți din Muntele Athos.

Primul egumen al Mănăstirii Neamț, potrivit pomelnicului ctitoresc, a fost ieroschimonahul Gherman, din partea locului, urmat de câțiva dintre ucenicii săi.

În a doua jumătate a secolului al XIV-lea, sub domnia voievodului Petru Mușat (1374-1391), Mănăstirea Neamț a luat o înfățișare deosebită, fiind înnoită integral de către voievodul Moldovei, precum atestă ruinele primei biserici. Tot în această perioadă, împăratul bizantin Manuel Paleologul a dăruit lui Alexandru cel Bun icoana Maicii Domnului, făcătoare de minuni, care se păstrează și astăzi.

În anul 1497, Ștefan cel Mare construiește din temelie o biserică nouă, monumentală, în incinta Mănăstirii Neamț, cu hramul *Înălțarea Domnului*, precum se vede și astăzi.

În secolele al XV-lea și al XVII-lea, Mănăstirea Neamț a avut un rol duhovnicesc deosebit de important pentru întreaga Moldovă medievală.

Între anii 1779-1794, Mănăstirea Neamț a fost povățuită de către marele stareț Paisie Velickovski, care a creat un adevărat curent duhovnicesc în centrul Moldovei și în Răsăritul ortodox, adunând în jurul său aproximativ 700 de monahi.

De asemenea, Mănăstirea Neamț, cea mai mare lavră a Moldovei, a dat, de-a lungul secolelor, numeroși ierarhi, episcopi și mitropoliți, care au povățuit cu sfințenie Biserica Moldovei și sfintele mănăstiri.

Astăzi, Mănăstirea Neamț dăinuiește cu rugăciunile Maicii Domnului și va dăinui peste veacuri ca o vatră duhovnicească a Ortodoxiei și evlaviei neamului nostru.

CUVIOSUL IEROSCHIMONAH GHERMAN

Primul egumen al Mănăstirii Neamț

(1320-1362)¹

Înainte de întemeierea Țărilor Române, călugării se formau duhovnicește atât în micile sihăstirii existente de-a lungul Carpaților, cât și în Muntele Athos. Unii se săvârșeau acolo, în deplină jertfă și pace de la Dumnezeu. Alții se întorceau și întemeiau noi schituri și sihăstirii în locuri de liniște sau chiar în preajma satelor.

Unul dintre acești sihaștri autohtoni a fost și Cuviosul Gherman de la Neamț, care s-a nevoit în tinerețe la Muntele Athos. Apoi, întorcându-se în pământul părinților săi cu câțiva ucenici și aflând loc retras de lume în Munții Neamțului, a fost călăuzit de Duhul Sfânt să sihăstrească aici. El a întemeiat la începutul secolului al XIV-lea o vestită sihăstrie pe locul actualei Mănăstiri Neamț.

¹ Diacon Ioan Ivan și Pr. Scarlat Porcescu, *Mănăstirea Neamț*, 1981, pp. 281-283; *Pomelnicul ctitoricesc al Mănăstirii Neamț*; N. Crețulescu, *Inscripțiile Mănăstirii Neamț*, 1905, ms. 171, fila 346.

Duhovnicul Gherman a adunat în jurul său mai mulți ucenici și a înălțat în poiană o mică biserică de lemn, cu hramul „Sfântul Ioan Teologul”. În anul 1320, ucenicii l-au ales egumen și părinte duhovnicesc, nevoindu-se împreună în desăvârșită dragoste de Hristos, în rugăciune și nădejde, având toți un cuget și o voie. Auzindu-se dar, prin sate, de sihăstria de la Neamț, li s-au adăugat cu timpul și alți iubitori de liniște, numărând, pe la jumătatea secolului al XIV-lea, până la 40 de călugări.

Sihăstria lui Gherman, numită și Sihăstria Sfântului Ioan Teologul, a fost înnoită mai târziu de Bogdan I, întemeietorul Moldovei (1359-1365), și de urmașii lui, devenind cea dintâi mănăstire voievodală mușatină.

Cuviosul Gherman ieroschimonahul a povățuit obștea sa până în anul 1362, devenind vestit duhovnic al călugărilor și lucrător al rugăciunii lui Iisus, învățând pe sihăstri această dumnezeiască lucrare. El a întemeiat în ținutul Neamț cea dintâi mănăstire și prima vatră isihastă, ai cărei ucenici s-au răspândit apoi de-a lungul Carpaților Răsăriteni.

Ajungând la adânci bătrâneți și bineplăcând lui Dumnezeu, Cuviosul Gherman, cel dintâi stareț al Mănăstirii Neamț, s-a săvârșit cu pace și a fost numărat în ceata cuvioșilor părinți.

CUVIOSUL CIPRIAN IEROSCHIMONAHUL

Al doilea egumen al Mănăstirii Neamț

(† 1373)²

Acest ieroschimonah a fost cel dintâi ucenic al starețului Gherman și împreună-nevoitor cu dânsul în Muntele Athos și la Neamț. Apoi, răposând părintele său duhovnicesc, Cuviosul Ciprian a ajuns întâistătător al Mănăstirii Neamț, povățuind această sfințită obște mai bine de zece ani. Ca egumen, Cuviosul Ciprian a crescut numeroși fii duhovnicești, deprinzându-i pe toți cu smerenia, rugăciunea și desăvârșita dragoste în Iisus Hristos. Sub egumenia

² Diacon Ioan Ivan și Pr. Scarlat Porcescu, *op. cit.*, pp. 282-283.

sa, numărul monahilor din Mănăstirea Neamț ajunsese la peste 80. Unul dintre ei a fost și vestitul ieroschimonah Iosif Mușat, rudenia domnilor mușatini, pe care l-a tuns în monahism și l-a lăsat egumen în locul său.

Egumenul Ciprian a fost și un iscusit duhovnic și dascăl al rugăciunii. În timpul egumeniei sale s-a dezvoltat mult viața isihastă în jurul lavrei. Sihaștrii nemțeni se nevoiau, singuri sau câte doi-trei, în mici bordeie și chilii de pământ și lemn. Hrana lor o formau fructele de pădure și pâinea pe care o primeau săptămânal din obștea Cuviosului Ciprian. În posturi, sihaștrii nu coborau deloc în lavră, iar în restul anului veneau numai în sărbători și se împărțeau cu Trupul și Sângele Domnului. Sfetnicul lor cel mai bun era însuși egumenul Mănăstirii Neamț.

Așa nevoindu-se Cuviosul Ciprian și bineplăcând lui Dumnezeu, s-a săvârșit cu pace în anul 1373, încredințând obștea în mâinile arhimandritului Iosif Mușat (1373-1386).

CUVIOȘII SOFRONIE, PIMEN ȘI SILUAN

Mănăstirea Neamț

(sec. XIV-XV)

Acești trei cuvioși erau de loc din Țara Moldovei, iar cu metania din Muntele Athos, căci, fiind chemați de Hristos, s-au făcut călugări din tinerețe și au ajuns sihaștri vestiți într-una dintre sihăstriile Athosului. Apoi, auzind de Cuviosul Nicodim cel Sfințit, s-au făcut ucenici ai acestuia, ostenindu-se împreună câțiva ani la Mănăstirea Hilandar.

Prin anul 1365, venind Cuviosul Nicodim în Țara Românească, au venit și Cuvioșii Sofronie, Pimen și Siluan în Moldova și au intrat în obștea Mănăstirii Neamț, sub ascultarea starețului Ciprian. Și erau toți călugări desăvârșiți și duhovnici iubitori de Hristos, sihăstrind mai mulți ani în pădurile seculare din jurul mării lavre și formând numeroși ucenici.

Pentru sfințenia vieții lor, acești cuvioși părinți s-au învrednicit a fi și egumeni ai Mănăstirii Neamț, spre sfârșitul secolului al XIV-lea.

Cuviosul Sofronie a păstorit astfel obștea Mănăstirii Neamț între anii 1392-1393, sub domnia lui Roman I Mușat, considerat de către unele pomelnice ctitorești ca „primul stareț al Mănăstirii Neamț”. Ieroschimonaahul Pimen a condus această lavră între anii 1393-1400, contribuind mult la înnoirea mănăstirii. Iar Cuviosul Siluan a fost egumen la Neamț între 1400-1402, continuând activitatea duhovnicească a înaintașilor săi.

Cuvioșii Sofronie, Pimen și Siluan³, săvârșind bine călătoria acestei vieți și lăsând în urmă peste o sută de ucenici, s-au strămutat la cele veșnice, dându-și sufletele în mâinile Domnului.

IOSIF MUȘAT Primul mitropolit al Moldovei (1402-1415?)

Cel dintâi mitropolit cunoscut al Moldovei a fost, după cum se știe, mitropolitul Iosif Mușat. El era din familia domnilor mușatini, rudă apropiată a lui Petru Mușat (1375-1391) și Alexandru cel Bun (1400-1432).

Din tinerețe și-a închinat viața lui Hristos în obștea Mănăstirii Neamț, unde a deprins frica de Dumnezeu și a învățat buna nevoință a vieții duhovnicești de la cuvioșii călugări de aici. Apoi, făcându-se preot, a ajuns egumen la Neamț. La propunerea domnului Petru Mușat a fost hirotonit episcop al Cetății Albe de către mitropolitul Haliciului, Antonie. Însă nu a stat mult aici și a fost chemat ca mitropolit al Moldovei. Patriarhia Ecumenică a refuzat însă a-l recunoaște și astfel s-a iscat mare tulburare în Biserică, smeritul mitropolit Iosif retrăgându-se din scaun la Mănăstirea Neamț și apoi la Bistrița. Mai pe urmă se stabilește la „o mănăstire, la Boiștea, lângă Târgu-Neamț, unde a fost chilia vlădicăi Iosif și unde sunt călugărițe”. De aici, înțeleptul mitropolit povățuia cu curaj Biserica Moldovei,

³ *Ibidem*, p. 281; *Pomelnicul ctitoresc al Mănăstirii Neamț*; Prof. C. Tomescu, *Scurtă povestire istorică despre Sfânta Mănăstire Neamț*, 1942, pp. 9-10.

greu încercată atunci, învăța și apăra dreapta credință împotriva prozelitismului catolic, hirotonea preoți, sfătua pe domn și era tuturor părinte sufletesc. Se spune despre dânsul că a luat parte chiar la ungerea ca domn, în cetatea Sucevei a lui Alexandru cel Bun, în anul 1400.

La 26 iulie 1401, cu vrerea lui Dumnezeu și cu stăruința bunului domn Alexandru I Mușat, mitropolitul Iosif a fost recunoscut de către Patriarhia din Constantinopol ca părinte și întâistător pe scaunul Mitropoliei Moldovei. Timp de aproape 15 ani a păstorit în tihnă turma lui Hristos, rânduind bine cele duhovnicești și chivernisind cu pricepere cele bisericesti, ca un bun iconom al casei lui Dumnezeu.

Cea dintâi grijă a lui a fost să sfătuiască pe Alexandru cel Bun, nepotul său, să aducă de la Cetatea Albă la Suceava moaștele Sfântului Mucenic Ioan cel Nou, ca protector al țării și mângâiere a poporului binecredincios. Apoi, însuși mitropolitul a mers cu mare alai, cu preoți și cu mult popor, în frunte cu însuși voievodul, de au întâmpinat sfintele moaște mai jos de Iași, la locul numit „Poiana Vlădicăi”, și le-au așezat cu mare cinste în biserica Mirăuților din capitala Moldovei.

Tot în acești ani, evlaviosul mitropolit Iosif a reînnoit aproape în întregime ctitoria părinților săi din Mănăstirea Neamț, căreia i-a închinat cel mai de preț odor, icoana Maicii Domnului făcătoare de minuni, pe care o primise în dar din Bizanț. De asemenea, a sfătuit pe domn să zidească din nou două frumoase mănăstiri, Bistrița (1402) și Moldovița, ca lăcaș de rugă și de veșnică odihnă. La 7 ianuarie 1407, mitropolitul Iosif unește cele două mănăstiri voievodale, Neamț și Bistrița, și numește egumen peste ele pe ucenicul său, arhimandritul Dometian, „ca să fie aceste mănăstiri nedespărțite una de alta, pentru că sunt amândouă ale vlădiciei mele”⁴. Tot la îndemnul său, egumenul Dometian a scris vestitul *Pomelnic al Mănăstirii Bistrița*, care se păstrează până astăzi⁵, și primește în dar icoana Sfintei Ana

⁴ *Documente privind Istoria României – A, Moldova, veacul XIV-XV*, vol. I, 1954, pp. 15-16.

⁵ Biblioteca Academiei Române, cota 78 – în original.

de la împăratul Paleologu. Asemenea și la celelalte mănăstiri: Probota, Bogdana și Moldovița, rânduiește stareți buni și poartă grijă de toți: de călugări, de sihaștri, de preoți, de popor și de tot sfatul țării, ca un adevărat părinte ce era.

În anul 1415, ajungând la adânci bătrâneți, evlaviosul mitropolit Iosif, cel dintâi părinte al Moldovei, și-a dat sufletul în mâinile Domnului și a fost îngropat la Mănăstirea Bistrița, în partea de sud a pronaosului, unde i s-a descoperit mormântul în anul 1975, în urma lucrărilor de restaurare a bisericii⁶.

CUVIOSUL DOMETIAN ARHIMANDRITUL Mare egumen al Mănăstirilor Neamț și Bistrița (1407 - cca 1415)⁷

Arhimandritul Dometian este numărat printre cei mai de seamă stareți ai Mănăstirilor Neamț și Bistrița. Acest cuvios era rudă și ucenic al mitropolitului Iosif Mușat, luând jugul lui Hristos din tinerețile sale, pe când marele ierarh era egumen al Mănăstirii Neamț (1373-1386).

Cuviosul Dometian s-a nevoit mulți ani în obște, împlinind cu dragoste sfânta ascultare și învățând de la cei mai sporiți călugări cunoștința cărții și meșteșugul rugăciunii și al luptei celei duhovnicești. Apoi, învrednicindu-se de cinstea preoției, săvârșea cele sfinte cu multă evlavie și frică de Dumnezeu, ajungând iscusit duhovnic și păstor de suflete. Fiind călugăr învățat și iubit, atât de soborul părinților, cât și de marele domn Alexandru cel Bun, arhimandritul

⁶ *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, 1957, p. 158; Pr. Prof. M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Sibiu, 1972, pp. 61-65; Pr. Scarlat Porcescu, *Iosif cel dintâi mitropolit cunoscut al Moldovei*, în revista „Mitropolia Moldovei”, XL (1964), nr. 3-4, pp. 126-139; Arhim. Ciprian Zaharia, *Iosif I Mușat, întâiul mare ierarh român*, Episcopia Romanului, 1988; M. Costăchescu, *Documente moldovenești*, vol. I, Iași, 1935, p. 219.

⁷ C. Tomescu, *op. cit.*, pp. 11-12; Diac. Ioan Ivan și Pr. Scarlat Porcescu, *op. cit.*; Damian P. Bogdan, *Pomelnicul Mănăstirii Bistrița*, București, 1940, pp. 86-87; Pr. M. Păcurariu, *op. cit.*, pp. 64-65.

Dometian a fost numit, la 7 ianuarie 1407, stareț al Mănăstirilor Neamț și Bistrița, „ca să fie aceste mănăstiri nedespărțite una de alta”. Din acest moment au fost unite ambele mănăstiri sub aceeași conducere pentru mai bine de 20 de ani.

În Mănăstirea Neamț, Cuviosul Dometian a înnoit în întregime, cu ajutorul voievodului și al mitropolitului Iosif, atât biserica și chiliile, cât și viața duhovnicească, măbind soborul lavrei la peste 150 de călugări. Dintre ei a ridicat apoi duhovnici și egumeni iscusii, dascăli și neadormiți rugători pentru toată lumea. Tot la Mănăstirea Neamț, starețul Dometian a întemeiat o vestită școală de caligrafi și miniaturiști din Țările Române, neîntrecută de nicio altă școală mănăstirească. Aceasta era condusă de ucenicul său, venerabilul călugăr caligraf Gavriil Uric. A întemeiat, de asemenea, o bogată bibliotecă în care a adunat numeroase opere patristice, dintre care multe erau copiate în lavră.

În Mănăstirea Bistrița, starețul Dometian a mărit, la fel, numărul călugărilor la peste 50 de nevoitori și a rânduit așezământ de viață duhovnicească întocmai ca la Neamț. Apoi a rânduit duhovnici și slujitori aleși, spre slava lui Dumnezeu și cinstea ctitorului fondator, Alexandru cel Bun, care adesea zăbovea aici. Cei mai aleși dintre ucenicii săi de la Bistrița au fost arhimandriții Grigorie și Eutimie, ieromonahii Ioasaf, Ioan, Corneliu și Timotei, duhovnicul Daniil, monahii Paisie Uric, fiul său Gavriil Uric și numeroși alții. Tot la Mănăstirea Bistrița, Cuviosul Dometian a format o școală de gramatici, unde mulți tineri învățau carte de la călugării cei mai luminați și de unde ieșeau preoți de sate, dascăli, cateheți, gramatici și copiiști.

La porunca marelui stareț, s-a scris la Bistrița, de către călugări, prima cronică moldovenească și s-au copiat mai multe scrieri din Sfinții Părinți. Iar în anul 1407 s-a scris vestitul pomelnic al Mănăstirii Bistrița, în care voievodul Alexandru cel Bun este numit „adevăratul ctitor al sfânt lăcașului acestuia”, iar „arhimandritul Dionisie, adică Dometian, conducătorul acestui sfânt lăcaș”.

În prefața pomelnicului, starețul Dometian dă aceste frumoase învățături: „Oricine voiește să se izbăvească de căderea în păcatul

de voie sau fără de voie, să se curețe. Prin căință, mărturisire ade-vărată și milostenie se curăță păcatele, și cei doritori a se învrednici de fericirea veșnică să vie cu rușinare și cu frică de Dumnezeu către Sfânta și soborniceasca și apostoleasca Biserică, ca să-și mărturisească păcatele...”⁸.

Cuviosul arhimandrit Dometian era, de asemenea, duhovnicul marelui domn Alexandru cel Bun și sfetnicul său de taină, la al cărui îndemn s-au zidit numeroase biserici „și s-au făcut multe lucruri bune în Țara Moldovei”. În timpul stăreției sale, Mănăstirile Neamț și Bistrița au cunoscut o mare dezvoltare duhovnicească și culturală, nemaicunoscută până atunci. Aceeași deosebită amploare a luat și isihasmul moldovean în jurul ambelor mănăstiri, fiind mult susținut de acest mare stareț. În timpul stăreției sale apar în ținutul Neamț câteva mici sihăstria noi, precum sihăstria „din Hang”, sub Ceahlău, sihăstria de la Topolița și Boiștea – Târgu-Neamț, sihăstria „Nechidului”, sihăstria „Tazlăului” și altele.

Acest stareț s-a dovedit și un bun chivernisitor al averilor mănăstirești și neîntrecut iconom al casei lui Dumnezeu. Pentru toate acestea, arhimandritul Dometian este numărat printre cei mai de seamă stareți ai monahismului moldovean din secolul al XV-lea. Ajungând la adâncul bătrâneților și simțindu-se chemat de Hristos, Cuviosul Dometian a dat ucenicilor lui sărutarea cea mai de pe urmă și s-a strămutat la cereștile lăcașuri în anul mântuirii 1415.

CUVIOSUL MACARIE IEROMONAHUL

Ctitorul Mănăstirii Boiștea – Neamț

(sec. XIV-XV)⁹

Acest cuvios părinte era cu metania din Mănăstirea Neamț și ucenic al mitropolitului Iosif Mușat, pe când acesta era egumen în lavră (1373-1386). Apoi, primind darul preoției, a ajuns slujitor credincios al Bisericii lui Hristos și duhovnic iscusit.

⁸ Damian P. Bogdan, *Pomelnicul Mănăstirii Bistrița*, București, 1940, p. 85, Manuscris original la Biblioteca Academiei Române, manuscrise slave, cota 78.

⁹ I. Grigoraș, I. Caproșu, *Biserici și mănăstiri vechi din Moldova*, 1968, p. 60; N. Stoicescu, *Repertoriu bibliografic – Moldova*, București, 1974, pp. 98-148.

Egumenul Dometian (1407-1415), cunoscând buna nevoință a ieromonahului Macarie, i-a încredințat metocul de la Grași – Târgu-Neamț, unde iernau vitele Mănăstirii Neamț. Această ascultare a dus-o cuviosul mulți ani de zile, având sub povățuirea sa 20 de călugări și frați. Cu toții trăiau în desăvârșită dragoste, împlinind ascultarea cu sfințenie și laudând pe Dumnezeu ziua și noaptea.

Numele acestui mare duhovnic s-a făcut cunoscut în toate satele din împrejurimi și mulți credincioși îl aveau de părinte sufletesc. Văzând ieromonahul Macarie că s-au înmulțit ucenicii săi, în anul 1449 (?) a întemeiat un lăcaș de rugăciune în codrii din apropiere de Târgu-Neamț, anume sihăstria de călugărițe Boiștea¹⁰. Biserica, cu hramul „Nașterea Maicii Domnului”, a fost la început din lemn, apoi s-a zidit din piatră. Primul duhovnic a fost însuși ctitorul mănăstirii, ieromonahul Macarie, iar primele viețuitoare au fost 30 de călugărițe din ținutul Neamț. Întemeindu-se acest așezământ călugăresc cu viață de obște, în puțină vreme Mănăstirea Boiștea ajunsese o vestită sihăstrie de călugărițe din partea locului, având aceeași rânduială duhovnicească de nevoință ca și marea lavră, al cărei metoc era.

Numele și faptele Cuviosului Macarie se răspândiseră peste tot, ajungând până la Sfântul Voievod Ștefan cel Mare, care face unele danii pentru ctitoria sa. Și era cuviosul blând, smerit și foarte sporit în rugăciune. Avea încă și darul izgonirii duhurilor necurate și mulți se vindecau cu rugăciunile lui, fiind iscusit povățuitor de suflete și dascăl al rugăciunii.

Așa nevoindu-se Cuviosul Macarie mai mult de 60 de ani, și-a dat sufletul cu pace în brațele lui Hristos, lăsând în mănăstirea lui peste 50 de monahii.

¹⁰ Mănăstirea Boiștea a funcționat aproape două secole, fiind tot timpul locuită de monahii. Apoi, întemeindu-se satul cu același nume alături de mănăstire, biserica a devenit parohie, iar maicile s-au retras la Mănăstirea Topolița-Neamț, luând cu ele și icoana Maicii Domnului de proveniență bizantină, dăruită, după tradiție, de mitropolitul Iosif Mușat. De la Topolița, icoana a ajuns la Schitul Gârcina-Neamț, iar din anul 1803 a fost transferată cu obștea călugărițelor la Mănăstirea Agapia, unde se află și astăzi.